

МАКРОИКОНОМИЧЕСКА ПРОГНОЗА

пролет 2021

Министерство на финансите на Република България

Пролетната макроикономическа прогноза на Министерството на финансите отчита промените във външната среда - икономическото развитие на основни търговски партньори на България и динамиката на международните цени на суровините. Основната несигурност остава разпространението на COVID-19 в международен план и в България. При разработването на прогнозата е направено допускането, че най-стриктните мерки за ограничаване на вируса ще бъдат през първото тримесечие на 2021 г. както в България, така и в държавите от ЕС. Ускорението на ваксинационния процес ще подпомогне икономическото развитие чрез постепенно премахване на ограниченията и плавно връщане към нормалното функциониране на икономиките.

Макроикономическите показатели през 2020 г. показаха сравнително умерено отражение на кризата в България. БВП се понижи с 4.2% в реално изражение в сравнение със спад от 6.2% в ЕС. През 2021 г. се очаква подобрение на икономическата ситуация и растеж на БВП на България от 2.7%. Частното потребление ще се повиши, подкрепено от увеличението на заетостта, докато все още несигурната икономическа среда ще ограничава частните инвестиции. Правителствените разходи за потребление ще продължат да имат положителен принос към икономическия растеж. Очаква се активизиране на външната търговия, проявено в нарастване на износа на стоки и положителен принос на нетния износ за растежа на БВП.

Очаква се от средата на годината да започне възстановяване на заетостта и тя да се повиши с 0.5% през 2021 г., а средногодишният коефициент на безработица да достигне 5%. Нарастването на икономическата активност и търсенето на труд ще допринесат за ускоряване на номиналния растеж на компенсацията на един нает до 6.4%.

Инфлационните процеси през 2021 г. ще се определят от очакваното нарастване на цените на енергийните стоки и на транспортните горива, в резултат от по-високите международни цени на петрола, както и на услугите предвид засилването на вътрешното търсене. Средногодишната инфлация през 2021 г. се прогнозира да бъде 1.8%.

Търсенето на кредит от частния сектор ще остане потиснато през текущата година, с продължаваща тенденция на забавяне на растежа до края на годината.

Растежът на БВП ще се ускори до 3.6% през 2022 г., движен от по-високи растежи на потреблението на домакинствата, инвестициите и износа на услуги. През 2023-2024 г. темпът ще се забави, като износът ще има по-нисък принос и през двете години, поради забавяне във външното търсене.

Основният отрицателен риск пред прогнозата е свързан с развитието на епидемичната обстановка както в страната, така и в глобален план. Ако не се постигне дългосрочно справяне с пандемията от COVID-19, няма да се реализира очакваното възстановяване на външната среда и растеж на износа. Продължаваща несигурност може да доведе до допълнително отлагане на планове за разходи и инвестиции.

Министерство на финансите разработи макроикономически сценарий, който симулира по-неблагоприятно развитие на външната среда в периода 2021-2022 г., с допускане за по-продължителен период на възстановяване до предкризисните нива на икономиките на основни търговски партньори на България. При такъв сценарий е оценено, че реалният растеж на БВП на страната през 2021 и 2022 г. ще бъде с 1.5 и 1.7 пр.п. по-нисък спрямо базовия.

Пред макроикономическата прогноза съществуват и рискове в положителна посока. Една част от тях се отнасят до успешното спряване със здравната криза в международен план и положителните ефекти по линия на глобалното търсене и инвестиционна активност.

Друг положителен риск произлиза от възможността за усвояване на средствата от Механизма за възстановяване и устойчивост. България ще има достъп до над 12 млрд.лв. за възстановяването на икономиката и повишение на потенциала за растеж. Представена е оценка на ефектите върху основни макроикономически показатели от усвояването на средствата. Очаква се повишение на реалния растеж на БВП на страната по години, а равнището на БВП по постоянни цени ще бъде с 3.8% по-високо спрямо базовия сценарий, в края на периода през 2026 г.●

1. Външна среда

Разпространението на пандемията от COVID-19 и предприетите мерки за ограничаване на заразата предопределиха низходящата икономическата динамика в глобален план през 2020 г. Засегнати бяха както развитите, така и развиващите се икономики. Шокът върху световното производство бе много по-ясно изразен в сравнение с Глобалната финансова и икономическа криза от 2008-2009 г., а мащабът му породил сравнения с периодите на световни военни конфликти и Голямата депресия от 1929-1933 г. Брутният вътрешен продукт (БВП) на Европейския съюз (ЕС) също се сви с рекорден темп, но данните от втората половина на 2020 г. показаха голяма степен на адаптивност на бизнеса и домакинствата, което формира очаквания за относително бързо възстановяване, при подобрене на здравната ситуация.

Представената макроикономическа прогноза е основана на допускането, че най-стриктните мерки срещу разпространението на COVID-19 ще бъдат през първото тримесечие на годината както в ЕС, така и в България, след което ускорението на ваксинационния процес ще подпомогне поетапното премахване на ограниченията и плавно връщане към нормално функциониране на икономиките. Съществена роля за активизиране на икономическата дейност във водещите световни икономики ще окажат и планираните

бюджетните стимули. Очаква се растежът на глобалния БВП да бъде 5.5%, като САЩ и развиващите се страни, най-вече Китай, ще подпомогнат достигането до предкризисните нива на световната икономика още през 2021 г. Европейската икономика ще нарасне с 3.9% през текущата година, а възстановяването спрямо 2019 г. ще се очаква през 2022 г. От 2023 г. темповете на растеж както в ЕС, така и за света ще се забавят, отразявайки нормализиране на икономическата активност. Допусканията за развитието на външната среда предполагат ускорено нарастване на търсенето на български стоки и услуги през 2021 и 2022 г., последвано от забавяне в края на прогнозния хоризонт.

Прогнозата за курса BGN/USD се основава на наличието на фиксиран курс на лева към единната европейска валута и техническо допускане за разменния курс на еврото към щатския долар. Последното се състои в изчисляване на средния курс EUR/USD с дневни данни за последните десет работни дни към датата на изготвяне на допусканията и фиксирането му за дните до края на прогнозния хоризонт. Според така направеното техническо допускане с данни към 17.03.2021 г., средногодишният валутен курс на еврото през 2021 г. се очаква да бъде 1.20 долара, като ще се понижи до 1.19 през 2022 г. и ще се запази на това

Външни допускания. Промени спрямо предходната прогноза.

	Пролетна прогноза 2021 г.				Есенна прогноза 2020 г.			Разлика спрямо предходната прогноза		
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Световна икономика (реален растеж, %)	5.5	4.2	3.9	3.6	5.1	3.4	3.4	0.4	0.8	0.5
Европейска икономика - ЕС (реален растеж, %)	3.9	3.9	3.1	2.3	5.8	2.6	2.5	-1.9	1.3	0.6
Валутен курс щ.д./евро	1.20	1.19	1.19	1.19	1.18	1.18	1.18	0.01	0.01	0.01
Цена на петрол "Брент" (щ.д./барел)	59.3	55.7	53.7	52.6	43.8	46.4	49.1	15.5	9.3	4.6
Цена на неенергийни суровини (в щ.д., %)	14.8	-1.6	-1.4	-1.4	2.5	2.1	2.1	12.3	-3.7	-3.6
EURIBOR 3м. [%]	-0.5	-0.5	-0.3	-0.1	-0.5	-0.5	-0.5	-0.1	0.0	0.2

Източник: МФ, МВФ, Евростат, СБ

равнище до края на прогнозния период. Като процентна промяна числото за 2021 г. показва номинално поскъпване на еврото от 4.8%, а за следващата година – минимално поевтиняване с 0.2%.

Средната цена на суровия петрол тип „Брент“ беше 42.3 щ.д./барел през 2020 г., при очаквано равнище от 36.5 щ.д. в есенната прогноза, т.е. отчетеният спад спрямо 2019 г. бе по-малък. В съответствие с пазарните очаквания и допускането за обезценка на долара спрямо еврото, през текущата година повишението в цената на петрола в лева се изчислява на 40.2%

2. Брутен вътрешен продукт

През 2020 г. спадът на БВП възлезе на 4.2% в реално изражение при очакван темп от -3% в есенната прогноза. Отчетеното по-отрицателно развитие на нетния износ спрямо оценките от есента беше основната причина за този резултат. От една страна намалението на износа на стоки леко надхвърли очакваното, а от друга, свиването на вноса беше по-слабо изразено поради по-високо от прогнозираното вътрешно търсене.

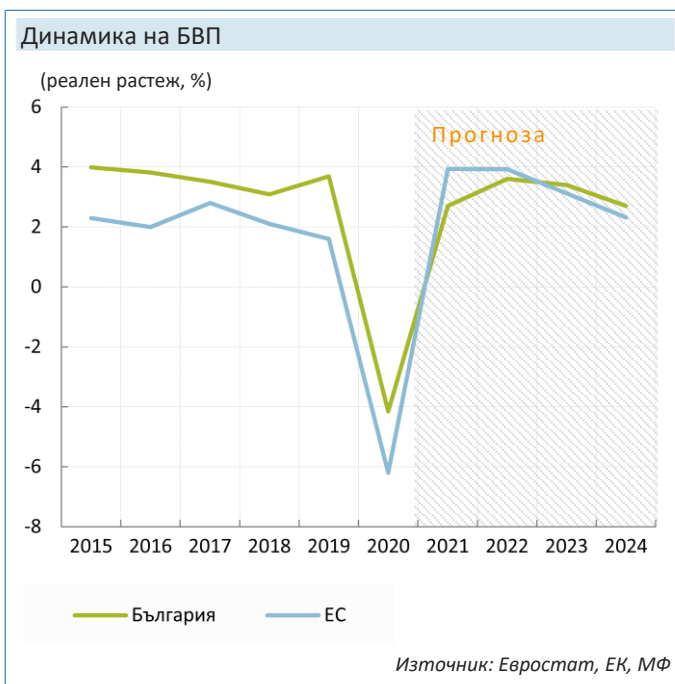
През 2021 г. се прогнозира растежът на БВП да достигне 2.7%. Ограничителните мерки срещу разпространението на COVID-19 ще окажат негативен ефект върху потреблението на домакинствата през първото тримесечие на годината, след което то ще нараства, подкрепено от увеличението на заетостта. Общо за годината растежът му ще бъде около 2%. Спадът на инвестициите ще продължи и през 2021 г., но с по-бавен темп. Частните инвестиции са компонентът, който ще се възстановява най-бавно от кризата, предизвикана от COVID-19, поради все още несигурната икономическа среда. Очакваме те да започнат да нарастват към края на 2021 г. и началото на 2022 г., когато инвеститорите усетят подобрението на икономическата среда по отношение на съвкупното търсене. Както и през 2020 г., правителственото потребление

спрямо 2020 г. През следващата година се очаква спад от 6.1%, който постепенно ще се забавя до -3.6% и -2%, съответно през 2023 и 2024 г.

Неенергийните суровини ще поскъпнат средно с 14.8% в доларово изражение през 2021 г., като това се дължи най-вече на очаквано по-силно поскъпване при металите и храните, съответно с 22% и 14.6%. В периода 2022–2024 г. се очаква средногодишно понижение на цените на неенергийните суровини от 1.5%. •

ние ще допринесе за икономическия растеж с близо 1 пр.п.

Запазват се очакванията за възстановяване на външната търговия през 2021 г., водено от увеличение на износа на стоки, докато нарастването при услугите ще остане ограничено, поради действащите мерки за неразпространение на COVID-19. Въведените през първите месеци на 2021 г. ограничителни мерки в

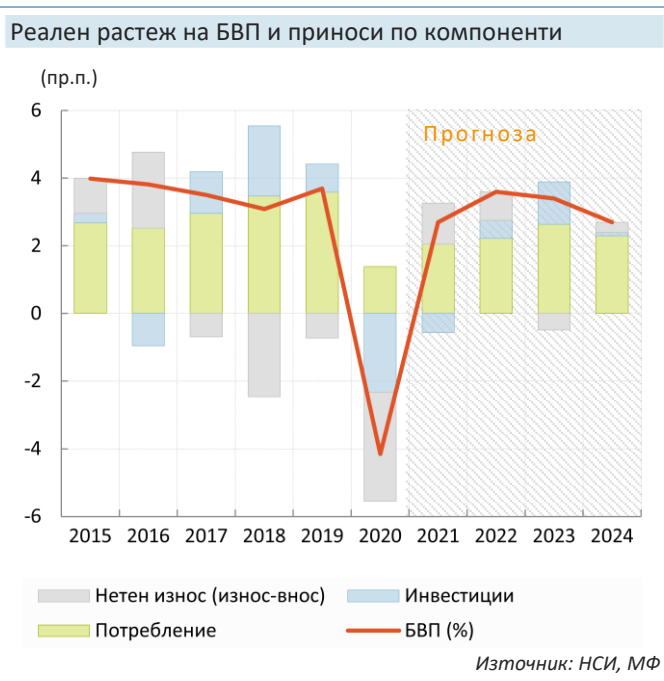

редица държави от ЕС – търговски партньори на България, ще забавят възстановяването на Общността, което ще се отрази в по-нисък темп на растеж на износа спрямо есенната прогноза. Предкризисните нива при търговията със стоки ще бъдат достигнати през 2022 г., докато възстановяването на услугите ще е по-постепенно, предопределено от много по-бавното възобновяване на международните пътувания. Приносът на нетния износ към икономическия растеж през 2021 г. ще бъде положителен (1.2 пр.п.).

Растежът на БВП ще се увеличи до 3.6% през 2022 г. Ускорението ще е движено от потреблението на домакинствата и инвестициите. Повишеното доверие сред потребителите и нарастването на доходите ще доведат до растеж на частното потребление от 3.8%. Очаква се и частната инвестиционна активност да започне да се възстановява и инвестициите в икономиката да се увеличат с 3%. В същото време, поради предприемане на консолидационни мерки, не се очаква публичното потребление да допринесе за растежа на БВП. Общият растеж на износа ще се ускори. Основен принос ще имат услугите поради очакваното нарастване на чуждестранните туристи. Износът на стоки ще запази темпа си на повишение, подпомогнат от продължаващото възстановяване в ЕС и основни търговски партньори. Приносът на нетния износ към БВП отново ще е положителен.

3. Платежен баланс

През 2020 г. балансът на текущата сметка се влоши до дефицит от 0.7% от БВП. Въпреки че посоката на изменение съответстваше на очакваната в есенната прогноза, отчетеното салдо бе много по-ниско от прогнозираното, поради по-силен от предвижданото отрицателен ефект през втората половина на годината върху търговията със стоки и услуги и трансферите по вторичен доход.

През 2023 и 2024 г. растежът на икономиката ще се забави, съответно до 3.4 и 2.7%. Износът ще има по-нисък принос и през двете години, поради забавянето във външното търсене. През 2023 г. фактор с еднократен характер ще повиши по-съществено както публичните инвестиции, така и вноса. Публичните инвестиции ще бъдат подкрепени и от усвояване на повече европейски средства, поради достигане на края на програмния период 2014–2020 г. През 2024 г. се очаква спад на публичните инвестиции поради ефект на високата база от предходната година и това ще допринесе за забавянето на растежа на БВП. ●

През прогнозния период се очаква възстановяване на излишъка по текущата сметка. Нарастването на външното търсене, съчетано с по-високите международни цени на суровините, ще се отрази в изпреварващ номинален растеж на износа на стоки (9.4%) спрямо вноса (7.9%) през 2021 г. и намаление на търговския дефицит. През следващите години влиянието на цените ще е ограничено и номиналните растежи ще се определят от измененията на количествата. Прогно-

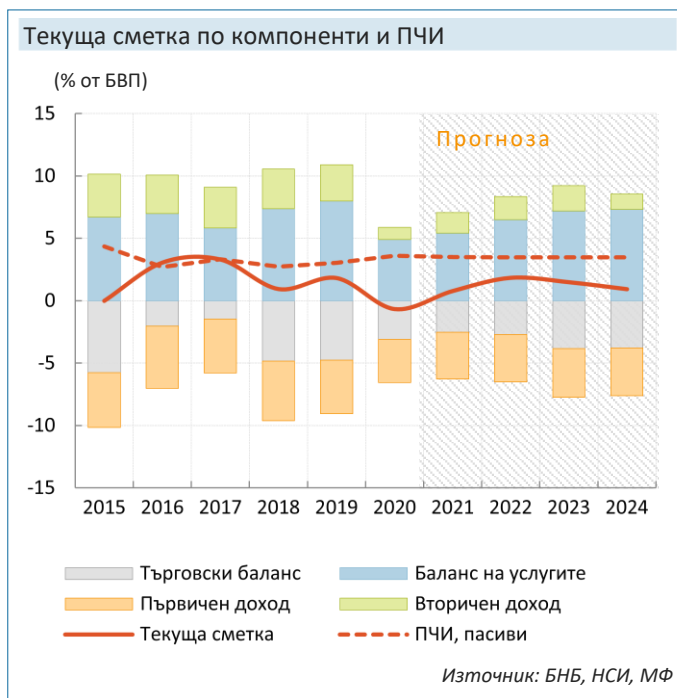
зираме леко нарастване на търговския дефицит в резултат от ускорението на вноса, поради стабилното вътрешно търсене и по-умерените растежи на износа в края на прогнозния период. През 2023 г. допълнителен отрицателен принос ще има и вносът на отбранителна техника.

Очакваното поетапно облекчаване на ограничителните мерки в страната и в основни наши партньори ще бъде важен стимул за възстановяването на международния туризъм. В глобален план динамиката ще е зависима и от склонността на хората да пътуват далеч от домовете си, както и от скоростта на възстановяване на самолетния транспорт и предлагането на всички съпътстващи пътуванията услуги. Очаква се приходите от пътувания на чужденци в България и износ на свързани транспортни услуги да нарастват с двуцифрени темпове през 2021–2022 г., но както общият износ на услуги, така и салдото по статията услуги ще останат под предкризисните нива до 2023 г.

В синхрон с подобрието на икономическата активност ще се наблюдава и нарастване на паричните преводи от чужбина. Във връзка с ускореното изплащане на средства от европейските социални и инвестиционни фондове в края на програмния период, се очакват по-високи входящи трансфери към сектор „Държавно управление“. Те ще имат по-съществен принос за формиране на излишък по текущата сметка

4. Пазар на труда и доходи от труд

Основен фактор, повлиял динамиката на показателите на пазара на труда през 2020 г., бяха ограничителните мерки, свързани с COVID-19. Още в средата на март, с първите въведени мерки, броят на безработните в страната започна стръмно да се увеличава и през май достигна своето най-високо ниво за годината. Успоредно с това се наблюдаваше спад на броя на работните места, като най-засегнати бяха дейности, които бяха силно ограничени и дори частично затворени в резултат от действието на ограничителните

през 2021–2023 г., докато през 2024 г. ще са традиционно по-ниски, свързани с постепенното усвояване на средства от новия програмен период.

Преките чуждестранни инвестиции ще възлизат на около 3.5% от БВП през целия прогнозен хоризонт. Общата динамика на платежния баланс предполага запазване на устойчива външна позиция и стабилно ниво на международните резерви.●

мерки (ресторантьорство, хотелиерство, туроператорска дейност, транспорт и др.) или чието търсене и връзки на доставка бяха сериозно нарушени (производство на обувки, дрехи, авточасти и др.).

В резултат на това, средногодишната заетост в цялата икономика отбеляза годишен спад от 2.3% през 2020 г., а нивото на безработица се повиши с 0.9 пр.п. до 5.1%. За ограничаване на негативния ефект на COVID-19 върху работните места в страната, правителството предприе редица краткосрочни мерки за

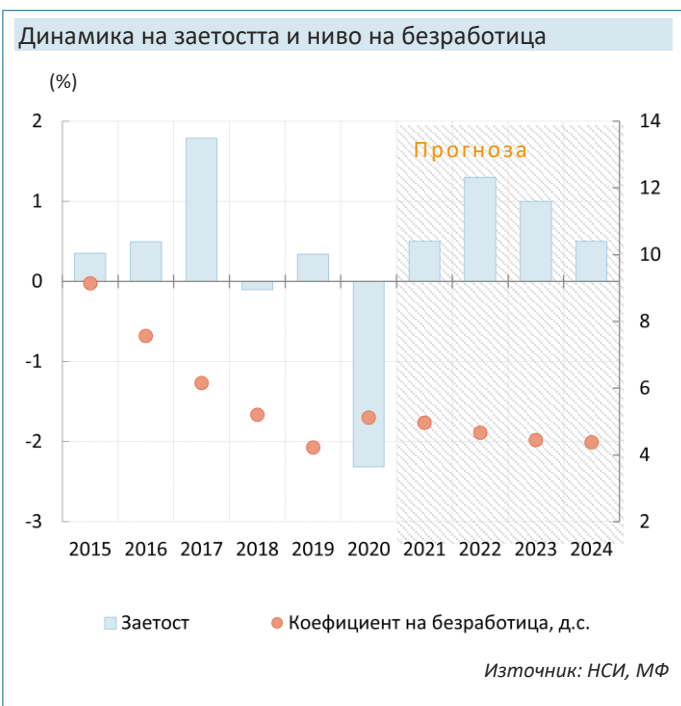
запазване на заетостта (програмите „60/40“, „Запази ме“, „Заетост за теб“ и др.), като в областта на пазара на труда една от най-важните мерки бе т.н. мярка 60/40. При нея правителството субсидира 60% (впоследствие за някои икономически дейности тази субсидия бе повишена до 80%) от дължимите плащания на работодателите за работни заплати и свързаните с тях осигурителни плащания във фирми, които са регистрирали спад на продажбите над 20%. Само през 2020 г. чрез мярката „60/40“ бяха защитени около 260 хиляди работни места, като нейното действие беше продължено и през първите месеци на 2021 г.

През първата половина на 2021 г. динамиката на заетостта в българската икономика ще продължи да бъде преимуществено определяна от ограничителните мерки за COVID-19, както и от хода на ваксинационната кампания. Затова, не се очаква съществено възстановяване на заетостта да започне преди средата на годината. През втората половина на 2021 г. обаче очакваме известно увеличаване на броя на зетите лица спрямо 2020 г. поради съвпадение на няколко благоприятни фактора. Първият е, че ваксинационната кампания ще е набрала скорост и относително по-голяма част от населението ще бъде защитена от бо-

лестта, което ще позволи както разхлабване на съществуващите мерки, така и увеличен поток на чуждестранни туристи към България, поради намаления риск от заболяване. На второ място, това е сезонният фактор, който трябва да усилва действието на първия. В резултат на това, както и на очакваното начало на следкризисния процес на възстановяване на икономиката, очакванията са заетостта да нарасне с 0.5% на годишна база за 2021 г., а средногодишният коефициент на безработица да е 5%.

През периода 2022–2023 г. очакванията са ръстът на броя на зетите да се ускори, което ще се обуслови преди всичко от завръщането на икономиката на траекторията на сравнително висок икономически растеж. В резултат на това коефициентът на икономическа активност (15+) ще се доближи до нивото от 58%, което ще е с над 1 пр.п. над регистрираното ниво на показателя през последната предкризисна година (2019 г.). Коефициентът на безработица плавно ще продължи да намалява и ще достигне нива под 4.5%.

През 2024 г. икономическият растеж ще продължи да определя по-високото търсене на труд в страната, но по-нататъшното увеличение на броя на зетите ще

започне да изпитва ограничаващото въздействие на демографските фактори. Затова, очакванията за 2024 г. са броят на заетите да продължи да нараства, но със забавени темпове спрямо предходните две години (0.5%), а намалението в коефициента на безработица ще е минимално.

Отрицателният ефект от пандемията върху доходите от труд, разгледано общо в икономиката, беше по-слабо изразен и номиналният растеж на компенсацията на един нает възлезе на 5.9% през 2020 г., което надхвърли оценките за развитието на показателя от есента. Спад на средствата за заплати на един нает беше отчетен в четири от секторите на икономиката (операции с недвижими имоти; информационни дейности; търговия, хотели и ресторанти, и транспорт; култура, спорт и развлечение), докато в индустрията и публичния сектор показателят се повиши с двуцифрен темп. Върху нарастването на компенсацията на един нает влияние оказва и ускоряването на растежа на разходите на работодателите за социални осигуровки.

Оценките за нарастването на доходите от труд в средносрочен хоризонт също са ревизирани във възходяща посока, но остават близки до представените в есенната прогноза. Очакваното нарастване на икономическата активност и търсенето на труд в страната през 2021 г. ще допринесе за ускоряване на номиналният растеж на компенсацията на един нает до 6.4%. По-съществено ускоряване на показателя ще се

5. Инфлация

Средногодишната инфлация през 2020 г., според ХИПЦ, възлезе на 1.2%, което бе близко до очакваното 1.4%. Повишението на общото ниво на цените в края на годината обаче се сви до 0%, при прогноза от 0.8% през есента. Най-голям отрицателен принос имаха енергийните стоки, чието поевтиняване бе обусловено най-вече от по-ниските цени на петрола на международните пазари. Базисната инфлация съ-

наблюдава в услугите, вследствие на очакваното възстановяване на дейността и наемането на работна сила през втората половина на годината. Принос ще има и увеличението на доходите в приоритетни сектори, както и в структурите, които са натоварени с дейности по овладяване на пандемията, минималната работна заплата и др. През 2022 г., в съответствие с очакванията българската икономика да достигне пълното си възстановяване и възходящата динамика на наетите, компенсацията на един нает ще продължи да се ускорява до 7.1%. В периода 2023-2024 г. темпът на нарастване ще остане висок, но в края на прогнозния период той ще започне да се забавя поради постепенното изчерпване на възможностите за увеличение на предлагането на трудов ресурс.

След отчетения спад от 1.9% през 2020 г., производителността на труда ще се характеризира с положителна динамика през целия прогнозен период 2021–2024 г. Още през 2021 г. нивото на БВП на един зает (по постоянни цени) ще надхвърли предкризисната си стойност. Очакванията за развитието на показателя в средносрочен план са свързани с постепенно ускоряване на темпа, като през 2023 г. той ще е близък до 2.5%. С възстановяване на положителната динамика на производителността през 2021-2024 г., номиналният растеж на разходите за труд на единица продукция ще започне да се забавя спрямо отчетения висок темп през 2020 г. В рамките на прогнозния период показателят е оценен да нараства с около 4% средногодишно. ●

що следваше тенденция на забавяне през годината до 1.4% на годишна база през декември. Най-съществен положителен принос за формирането ѝ имаше поскъпването на услугите и преработените храни, което обаче се оказа по-ниско от очакваното, вследствие на което и отчетената инфлация в края на годината бе по-ниска от заложеното в есенната прогноза.

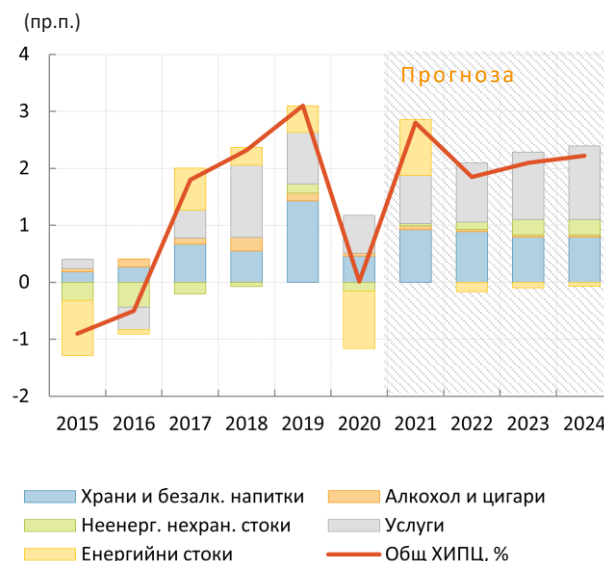
Към настоящия момент очакванията са за по-силно поскъпване на петрола и неенергийните суровини през 2021 г. в сравнение с допусканията през есента. Това, заедно с отчетните данни за първите два месеца на годината, доведе до корекция на прогнозираното изменение на цените на енергийните стоки и храните. Освен това, през март бяха публикувани актуализираните тегла за изчисление на ХИПЦ, които показаха промяна на структурата на потребление през 2020 г., свързана с ефектите от пандемията от COVID-19. Това доведе до корекции и в очаквания принос по основни групи стоки в общия индекс не само през 2021 г., но и до края на прогнозния период.

През януари годишният темп на инфлация за кратко премина на отрицателна територия, след което отчете положителна стойност от 0.2% на годишна база през февруари. Нарастването на общото равнище на потребителските цени ще продължи да се ускорява и в края на периода ще достигне 2.8%. Очакваното нарастване на международните цени на петрола ще доведе до по-високи вътрешни цени на енергийните стоки, като транспортните горива се очаква да поскъпнат с близо 17% към декември 2021 г. Повишението на цените на услугите ще се ускори до 2.6% в края на годината, подкрепено от засилването на вътрешното търсене. От друга страна, очакваните по-високи цени на храните в страната ще се отразят в поскъпване на услугите в ресторанти, хотели и други заведения за хранене. Цените на нехранителните стоки (без енергийните) също ще отчетат минимално нарастване и предвид поскъпването при услугите – приносът на базисната инфлация към общото нарастване на

6. Паричен сектор

Годишният растеж на кредита за частния сектор следваше тенденция на забавяне от март 2020 г. след обявеното извънредно положение в страната в резултат от пандемията. Забавянето първоначално не беше осезаемо, но в хода на мерките и икономическите ефекти, породени от кризата, то се ускори. В

Инфлация в края на годината, ХИПЦ и приноси по основни компоненти

Източник: НСИ, МФ

цените в края на годината се очаква да се повиши. Средногодишната инфлация през 2021 г. се прогнозира да бъде 1.8%.

Средногодишното повишение на ХИПЦ през 2022 г. ще се ускори до 2%, а инфлацията в края на годината ще се забави до 1.8%. Това до голяма степен ще се дължи на очаквания спад на международната цена на петрола, което ще доведе до поевтиняване и съответно отрицателен принос на автомобилните горива. До края на прогнозния период средногодишната инфлация и тази в края на годината се очаква слабо да се ускорят, съответно до 2.1 и 2.2% през 2024 г. Базисната инфлация също ще продължи да се ускорява под влияние на по-силното вътрешно търсене. ●

края на 2020 г. годишният растеж на кредита се понижи до 4.4% при 9.3% в края на 2019 г. Забавянето беше по-силно изразено при кредита за нефинансовите предприятия и кредитите за потребление, и в по-малка степен при кредитите на домакинствата за покупка на жилища. Ограничената икономическа

дейност и високата степен на несигурност допринесоха за свиването на растежа на кредита за нефинансовите предприятия до 3% в края на 2020 г. при 5.9% година по-рано.

Кредитът за домакинствата нарасна с 6.6% в края на 2020 г. при 9.5% в края на 2019 г. Растежът на потребителските кредити се забави до 5% при 10.8% в края на предходната година. Кредитите за покупка на жилища останаха най-малко засегнати от пандемията, като запазиха двуцифрения си годишен растеж. Той възлезе на 11.6% при 14.5% в края на 2019 г.

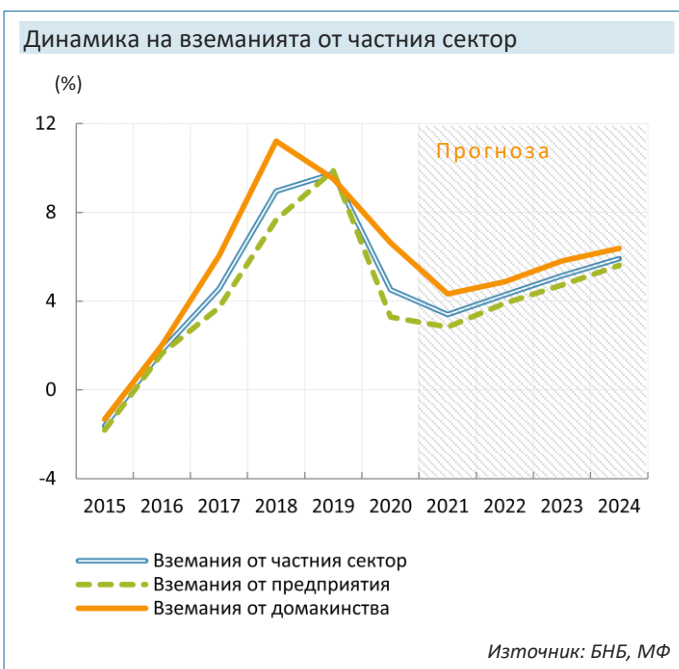
В сравнение с есенната прогноза, очакванията за вземанията от домакинствата са ревизирани в низходяща посока поради новото влошаване на здравната ситуация в страната през първото тримесечие на 2021 г. и повишената несигурност. Спрямо есенната прогноза очакванията за вземанията от предприятия са ревизирани във възходяща посока основно поради по-доброто представяне спрямо по-консервативните очаквания в есенната прогноза.

Търсенето на кредит¹ от частния сектор ще остане потиснато през 2021 г., като тенденцията на забавяне ще продължи до края на годината, отчитайки факторите от страна на предлагането, като склонността на банките да поемат по-малко риск и възможно покачване на лихвените проценти. Очакваният по-нисък растеж на кредита през 2021 г. ще е в резултат и от по-слабото търсене и отрицателните ефекти върху инвестиционната активност, произтичащи от ситуацията с COVID-19, както и поради ефекта от постепенното изтичане на действието на мораториума за отсрочване на изискуеми задължения към банки. Забавянето в растежа на кредита за домакинствата отчита текущата динамика и очакваното забавяне в растежа на кредитите за потребление и за покупка на жилища.

¹ Прогнозата за развитието на частния кредит е направена като са взети предвид текущото изпълнение и очакванията за прилаганите мерки от страна на БНБ и на правителството по линия на двете антикризисни програми, гарантирани чрез Българската банка за развитие (ББР) за подкрепа на физически лица и фирми, засегнати от пандемията.

През 2021 г. годишното нарастване на вземанията от предприятия² се прогнозира да бъде около 2.8%, а на вземанията от домакинствата – 4.3%. Общо растежът на вземанията от частния сектор през 2021 г. се очаква да бъде около 3.4%.

През 2022 г. търсенето на кредити ще бъде по-високо, в съответствие с очакванията за ускорение при нарастването на доходите и доверието на потребителите, както и на инвестициите. По-високият растеж на кре-

дитите за домакинствата ще бъде в синхрон с ускорението в растежа при компенсацията на един нает и ще подкрепи очакваното възстановяване на потреблението им. Вземанията на предприятията в края на 2022 г. ще ускорят леко растежа си до 3.9%, а тези на домакинствата - до 4.9%. Общо растежът на вземанията от частния сектор през 2022 г. се очаква да бъде около 4.3%.

Предвижда се в периода 2023–2024 г. ускорението в растежа на кредита за частния сектор плавно да продължи както за предприятията, така и за домакинствата, в синхрон с възстановяването на вътрешното търсене. Растежът на кредита за нефинансови предп-

² Данните се отнасят за нефинансови и финансови предприятия от паричната статистика на БНБ.

риятия ще има постепенна възходяща динамика при очаквано възстановяване на частните инвестиции. Общото нарастване на вземанията от предприятия ще се ускори до 4.7% през 2023 г. и 5.6%, през 2024 г. Кредитът за домакинствата също плавно ще се ускорява, при стабилно нарастване на компенсациите на наетите и по-ниско равнище на безработица. Годишният растеж на вземанията от домакинствата през 2023 и 2024 г. се прогнозира да бъде съответно 5.8 и 6.4%. Общият годишен растеж на вземанията от частния сектор в края на 2024 г. ще достигне 5.9%.

През 2021 г. очакваме склонността към спестявания да бъде по-силно изразена във все още несигурна среда. С хода на икономическото възстановяване и повишаване на доверието, очакваме темпът на нарастване на депозитите да започне да се забавя.

В края на 2020 г., януари и февруари 2021 г. годишният растеж на паричното предлагане се ускори главно поради нарастване на парите в обращение и овърнайт депозитите. Към края на февруари 2021 г. годишното нарастване беше 13.3% при 10.9% в края на 2020 г. Очакванията са в края на 2021 г. паричното предлагане да забави годишното си нарастване спрямо текущите нива до около 11.7%.

В периода 2022–2024 г. очакваме растежът на паричното предлагане да продължи да се забавя успоредно с активизирането на дейността и повишаването на инвестиционното доверие от страна на компаниите. В края на прогнозния период годишният му растеж ще бъде около 10.5%.●

7. Рискове пред прогнозата

Представената макроикономическа прогноза е зависима от развитието на епидемичната обстановка както в страната, така и в глобален план. Важна предпоставка за реализирането ѝ е постепенното овладяване на пандемията и изпълнението на имунизационната програма на правителството. Различна от очакваната динамика на стабилизиране на ситуацията може да доведе до съществени отклонения в прогнозата.

По отношение на външната среда, ако не се постигне дългосрочно справяне с пандемията от COVID-19 и/или ограничителните мерки в отделни страни бъдат удължени, може да се наблюдава по-слабо възстановяване на износа до края на годината и/или по-бавни темпове на нарастване в прогнозния период. Особено висока е неяснотата относно посещенията на чуждестранни туристи в страната. Важно за възстановяването на туризма ще е развитието на епидемичната обстановка, вкл. скоростта и степента на имунизация на населението, както и осигуряването на предвидими и безопасни условия на транспорт до и на престой в местата за настаняване. Покачването на геополитическото напрежение и въвеждането на нови търговски ограничения и протекционистки мерки биха имали отрицателен ефект върху световната търговия и външното търсене на страната.

Икономическата несигурност се отразява в отлагане на инвестиционните планове на компаниите. Подълга от очакваното продължителност на влошената епидемична обстановка може да се отрази в по-бавно възстановяване на инвестициите в страната, вкл. и по линия на входящи инвестиции от чужбина.

Основните рискове за прогнозата за инфлацията са свързани с динамиката на международните цени. Съществуващите рискове за неизпълнение на очакванията при цените на петрола се оценяват като балансиран с известен превес на тези в низходяща посока. От една страна усложнение на пандемичната обстановка в световен мащаб би довело до затагане

на мерките, което от своя страна ще засегне търсенето на петрол в по-голяма степен в сравнение с другите суровини. От друга страна, продължаване на договореното споразумение за ограничение на добива от страна на ОПЕК+ и по-ниско производство в САЩ ще се отразят по-скоро в стабилизиране на цената на суровината около настоящите нива.

Като цяло несигурността в поведението на фирмите и домакинствата ще остане повишена, което може да доведе до допълнително отлагане на планове за покупки и инвестиции дори и при започнало възстановяване на засегнатите икономически дейности. Рисковете в прогнозата за паричния сектор, освен по линия на по-бавно и по-слабо от предвижданото икономическо възстановяване, са свързани и с ефектите след края на антикризисните правителствени програми за подпомагане на домакинствата и фирмите и изтичането на мораториума върху плащанията по кредити.

Пред прогнозата съществуват и рискове в положителна посока. При по-бързо нормализиране на икономическата активност в глобален план, може да се наблюдава много по-благоприятно влияние по линия на външната среда. Същевременно в страната може да се очаква реализиране на по-високи инвестиции.

Средствата, предвидени по Механизма за възстановяване и устойчивост също ще окажат положителен ефект върху икономиката. България ще има достъп до над 12 млрд. лв. за подпомагане на възстановяването и повишение на потенциала за растеж. ●

ОСНОВНИ МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ	ОТЧЕТНИ ДАННИ*		ПРОГНОЗА			
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Международна среда						
Световна икономика (реален растеж, %)	2.8	-3.4	5.5	4.2	3.9	3.6
Европейска икономика – ЕС (реален растеж, %)	1.6	-6.2	3.9	3.9	3.1	2.3
Валутен курс щ.д./евро	1.12	1.14	1.20	1.19	1.19	1.19
Цена на петрол "Брент" (щ.д./барел)	64.0	42.3	59.3	55.7	53.7	52.6
Цена на неенергийни суровини (в щ.д., %)	-4.2	3.0	14.8	-1.6	-1.4	-1.4
EURIBOR 3м. [%]	-0.4	-0.4	-0.5	-0.5	-0.3	-0.1
Брутен вътрешен продукт						
БВП (млн. лв.)	119 772	118 605	124 480	131 354	138 448	144 880
БВП (реален растеж, %)	3.7	-4.2	2.7	3.6	3.4	2.7
Потребление	4.7	1.8	2.6	2.8	3.4	2.9
Брутообразуване на основен капитал	4.5	-5.1	-3.4	3.0	7.2	0.4
Износ на стоки и услуги	3.9	-11.3	5.8	6.8	4.8	3.5
Внос на стоки и услуги	5.2	-6.6	3.7	5.7	6.0	3.2
Пазар на труда и цени						
Заетост (СНС, %)	0.3	-2.3	0.5	1.3	1.0	0.5
Коефициент на безработица (НРС, %)	4.2	5.1	5.0	4.7	4.4	4.4
Компенсации на един нает (%)	6.9	5.9	6.4	7.1	7.0	6.5
Дефлатор на БВП (%)	5.3	3.3	2.2	1.9	1.9	1.9
Средногодишна инфлация (ХИПЦ, %)	2.5	1.2	1.8	2.0	2.0	2.1
Платежен баланс						
Текуща сметка (% от БВП)	1.8	-0.7	0.8	1.9	1.5	0.9
Търговски баланс (% от БВП)	-4.7	-3.1	-2.5	-2.7	-3.8	-3.8
Преки чуждестранни инвестиции (% от БВП)	3.0	3.6	3.5	3.5	3.5	3.5
Паричен сектор						
МЗ (%)	9.9	10.9	11.7	11.2	10.7	10.5
Вземания от предприятия (%)	9.9	3.3	2.8	3.9	4.7	5.6
Вземания от домакинства (%)	9.5	6.6	4.3	4.9	5.8	6.4

* При изготвяне на прогнозата са използвани статистически данни, публикувани до 23 март 2021 г.

Източници: МФ, НСИ, БНБ, МВФ, ЕК

8. Алтернативен сценарий

Представеният алтернативен макроикономически сценарий разглежда вариант на по-бавно възстановяване на външната среда от очакваното в базовия сценарий. Това включва по-неблагоприятна динамика на възстановяването на европейската и световната икономика, като шокът върху растежа се проявява през 2021 и 2022 г. През остатъка от периода темповете на икономически растеж на основните ни търговски партньори са малко по-високи спрямо базовия сценарий, но нивата на БВП остават трайно по-ниски. При този сценарий пълно възстановяване на нивото на БВП от 2019 г. се очаква да бъде постигнато през 2023 г., както в страните от ЕС, така и за света. Зададено е и по-ниско нарастване на международните цени през 2021 г. и слабо поскъпване в периода след това, вследствие на по-бавно възстановяване на световната икономика във връзка с пандемията от COVID-19. Това засяга най-вече цените на енергийните стоки и металите, които в по-голяма степен се влияят от развитието на икономическата активност в световен мащаб, и в по-малка степен цените на храните, върху които влияние

оказват и промените в климатичните условия в страните производителки. Очакванията за по-бавно възстановяване на световната и европейската икономика ще увеличат търсенето на американски долари като валута убежище, което ще доведе до оскъпяване на долара спрямо базовия сценарий.

Допусканията за влошено развитие на външната среда ще се отразят в по-неблагоприятна динамика на БВП на страната, като се очаква реалният му растеж да бъде с 1.5 пр.п. по-нисък през 2021 г. и с 1.7 пр.п. през 2022 г. Въпреки че през остатъка от периода се очаква ускорение на растежа, нивото на БВП в алтернативния сценарий ще остане трайно под това в базовия. Променената външна конюнктура ще се отрази в по-ниски темпове на нарастване на износа на стоки и услуги през първите две години, които ще бъдат последвани от година на по-ускорено възстановяване. По-бавното възстановяване на външното търсене ще потисне възстановяването на търсенето на труд и доходите, което от своя страна ще забави темпа на нарастване на потреблението на домакинствата. Несигурната външна среда ще ограничи допълнително инвестиционната активност, но ефектът ще е с известно забавяне спрямо останалите компоненти на търсенето. През първите две години се очаква по-бавно нарастване на равнището на цените в страната, изразено както чрез дефлатора на БВП, така и чрез инфлацията (ХИПЦ). Това ще се отрази отрицателно върху равнището на БВП по текущи цени и, въпреки последващото ускорено нарастване на ценовите нива, той ще остане по-нисък спрямо базовия сценарий. Балансът на текущата сметка ще следва тенденциите във външната търговия и ще се влоши спрямо основния сценарий.

Обобщение на очакваните промени в основни макроикономически показатели, в резултат от направените промени в допусканията, са представени в следващата таблица.

Обобщение на допусканията, използвани в алтернативния сценарий (отклонение спрямо базовия)

	2021	2022	2023	2024
Световна икономика [реален растеж, пр.п.]	-3.3	-2.7	2.3	0.2
Европейска икономика - ЕС [реален растеж, пр.п.]	-2.4	-1.6	1.6	0.5
Валутен курс щ.д./евро [%]	-2.5	-2.0	-1.5	-1.0
Цена на петрол "Брент", [щ.д./барел, %]	-14.3	-7.9	-2.4	3.2
Цени на метали [в щ.д., %]	-9.1	-5.5	-1.8	2.1
Цени селскостопански суровини [в щ.д., %]	-4.0	-1.8	0.1	1.9
Цени хранителни продукти [в щ.д., %]	-3.9	-1.0	0.7	2.4
Цени неенергийни суровини, в щ.д. [%]	-5.4	-2.6	-0.3	2.1

Източник: МФ

Основни макроикономически показатели (отклонение спрямо базовия сценарий)

	2021	2022	2023	2024
Брутен вътрешен продукт				
БВП, ниво по текущи цени [%]	-2.5	-5.4	-4.8	-4.5
БВП, реален растеж [пр.п.]	-1.5	-1.7	0.2	0.1
Потребление	-0.5	-1.0	-1.4	-0.6
Брутообразуване на основен капитал	-0.1	-1.7	-5.2	1.6
Износ на стоки и услуги	-4.3	-3.3	3.5	-0.3
Внос на стоки и услуги	-2.4	-2.3	-0.2	-0.6
Пазар на труда и цени				
Заетост (СНС) [пр.п.]	-0.9	-1.0	0.1	0.0
Коефициент на безработица (НРС) [пр.п.]	0.5	0.7	0.5	0.3
Компенсация на наетите [пр.п.]	-0.3	-0.9	-0.7	-0.5
Дефлатор на БВП [пр.п.]	-0.9	-1.3	0.4	0.2
Средногодишна инфлация (ХИПЦ) [пр.п.]	-0.8	-0.4	0.2	0.6
Платежен баланс				
Текуща сметка, % БВП [пр.п.]	-1.5	-2.8	-0.5	-0.5

Източник: МФ

9. Очаквани ефекти от реализацията на Плана за възстановяване и устойчивост (2021-2026 г.)

България се очаква да бъде един от основните бенефициенти по Механизма за възстановяване и устойчивост на ЕК. Предвид размера на средствата може да се наблюдава значителен положителен ефект върху икономиката на страната. Затова е изготвена оценка на евентуалните макроикономически ефекти, като е прието допускането, че бюджетният ефект ще бъде неутрален за всяка една от годините.

Направена е оценка за разпределението на средствата в размер на 12.6 млрд. лв. по компоненти на търсенето и по години. Съгласно предварителните разчети, представени във връзка с изпълнението на плана, усвояването на средствата ще има по-ниски стойности в началните три години на периода, когато ще бъдат усвоени около 26.2%. След това се очаква трансферите бързо да се увеличат, като ще достигнат максимален обем през 2025 г. и леко ще намалют в края на периода. Разпределението на средствата по компоненти е направено след преглед на отделните проекти и допускане каква част от средствата са за публично потребление и за инвестиции. Очаква се основният дял от финансирането да бъде реализиран под формата на публични инвестиции, а 13.7% - като публично потребление. Част от средствата по програмата са разпределени като частни инвестиции. Усвояването по отделните компоненти на търсенето ще следват сходна динамика в периода 2021-2026 г.

Положителният ефект от средствата се очаква да повиши БВП по постоянни цени с 3.8% спрямо базовия сценарий в края на периода. Реалният растеж на БВП се очаква да се ускори. Значително по-големите правителствени инвестиции, които ще бъдат реализирани в резултат на Плана, ще стимулират общата инвестиционна активност в страната. Положителен ефект ще се наблюдава и върху частните инвестиции. Това ще се отрази на търсенето на труд, като се очаква увеличение на броя на заетите с 2.3% до 2026 г. спрямо сценарий без средства. Нивото на безработица се оценява да бъде по-ниско с 1.1 пр.п. в края на периода. Нарасналата заетост и допълнителното увеличение на доходите ще допринесат за по-високо потребление на домакинствата. Повисокото вътрешно търсене ще се отрази в повисоки нива на вноса, докато по-значим положителен ефект върху износа ще се наблюдава след 2022 г. Не се очаква увеличената икономическа активност в страната да повлияе съществено върху равнището на цените изразено чрез дефлатора на БВП или инфлацията (ХИПЦ). Ефектът върху текущата сметка ще бъде определен от нарастващото вътрешното търсене, което ще доведе до влошаването ѝ спрямо основния сценарий.

Обобщение на очакваните промени в основни макроикономически показатели, в резултат от направената симулация, са представени в следващата таблица. ●

Основни макроикономически показатели
(отклонение спрямо сценарий без средства по Механизма за възстановяване и устойчивост)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Брутен вътрешен продукт						
БВП, ниво по постоянни цени [%]	0.3	0.9	1.9	2.8	4.1	3.8
Потребление	0.2	0.7	1.6	2.9	4.4	5.3
Брутообразуване на основен капитал	1.1	4.1	8.5	12.7	19.0	18.1
Износ на стоки и услуги	0.0	0.0	0.2	0.6	1.0	1.5
Внос на стоки и услуги	0.1	0.7	1.8	3.5	5.6	7.4
Пазар на труда и цени						
Заетост (СНС) [%]	0.2	0.6	1.1	1.6	2.4	2.3
Коефициент на безработица (НРС) [пр.п.]	-0.1	-0.3	-0.6	-0.8	-1.2	-1.1
Компенсация на наетите [пр.п.]	0.1	0.2	0.4	0.6	0.8	0.7
Дефлатор на БВП [пр.п.]	0.0	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2
Средногодишна инфлация (ХИПЦ) [пр.п.]	0.0	0.1	0.1	0.2	0.2	0.1
Платежен баланс						
Текуща сметка, % БВП [пр.п.]	-0.1	-0.5	-1.1	-1.9	-2.9	-3.4

Източник: МФ